

İTHAKİ DÜNYA KLASİKLERİ

HERMAN MELVILLE
MOBY DICK

Çeviren
FUAT SEVİMAY

*Bu roman, dehasına duyduğum hayranlığın göstergesi olarak
NATHANIEL HAWTHORNE'a adanmıştır.*

ETİMOLOJİ

(Bir dil okulunun, yakın zamanda veremden ötürü kaybettiğimiz, asistan öğretmeni tarafından temin edilmiştir.)

[Şu yüzü solgun öğretmen gözümde canlanıyor; ceke-ti, yüreği, bedeni ve zihni lime lime. Dalga geçercesine, dünyanın bilinen tüm milletlerinin alacalı bulacalı bayraklarıyla süslü tuhaf mendiliyle, mütemadiyen, eski lügatlerinin ve dilbilgisi kitaplarının tozunu alırdı. Eski dilbilgisi kitaplarının tozunu almaya bayılır; her nasılsa bu iş ona, usulca, ölümlü olduğunu anımsatırdı.]

Etimoloji

“Başkalarını eğitime tabi tutup onlara balina balığının dilimizde nasıl seslendirileceğini öğretmeye kalktığınızda, cahilce H* harfini es geçerseniz ki bu harf neredeyse tek başına tüm sözcüğün vurgusunu taşır, doğru olmayan bir bilgi aktarmış olursunuz.”

Hackluyt

* Balina sözcüğünün İngilizcesi olan “*whale*”in içindeki H harfi kastediliyor. -çn

“WHALE. İsv. Ve Dan. *Hval*. Bu hayvanın adı yuvarlak veya yuvarlanmadan gelir çünkü Dancada *hvalt* sözcüğü, kemerli veya kubbeli anlamlarındadır.”

Webster Sözlüğü

“WHALE. Daha kestirme bir bağlam aradığımızda, Flamanca ve Almanca *Wallen* karşımıza çıkar; Walw-ian; Anglo Sakson- yuvarlanmak, ağnamak.”

Richardson Sözlüğü

in	İbranice
κητοζ	Yunanca
CETUS	Latince
WHÆL	Anglo Sakson
HVAL	Danca
WAL	Flamanca
HWAL	İsveççe
HVALUR	İzlandaca
WHALE	İngilizce
BALEINE	Fransızca
BALLENA	İspanyolca
PEKEE-NUUE-NUEE	Fiji dili
PEHEE-NUEE-NUEE	Erromango/Vanuatu dili

ALINTILAR

(Kütüphaneci yardımcısının yardımcısı tarafından temin edilmiştir.)

[Bu, işine özen konusunda karınca gibi titiz, yardımcının yardımcısı zavallı dev kitap kurdunun, Vatikan'ın dehliz kütüphanelerinden seyyar sahaflara varana dek dünyanın dört bir yanını taramışçasına, ister kutsal metinlerden isterse sokak ağzından kitap veya benzeri her kaynaktan, ucu balinalara dokunacak ne bulursa topladığı görülecektir. O nedenle, en azından her başlık için olmamak kaydıyla, her ne kadar kulağa otantik gelse de bu karman çorman balina tanımlarını, balinabilim* açısından doğruluğu teyit edilmiş bilgiler diye görmemelisiniz. Bundan sakının. Genelde, burada adı anılmış şairler kadar kadim yazarlara da ucu dokunduğu düşünülünce, buradaki alıntıları sadece, Leviathan hakkında, bizimki de dahil olmak üzere birçok millet ve nesil tarafından gelişigüzel dile getirilmiş, düşünülmüş, hayal edilmiş ve şarkılara dökülmüş şeyler olduğu göz önünde bulundurulmalı, değerli ve eğlenceli işler olarak görülmeli.

* Setoloji; balina ve yunus bilim. -çn

O hâlde, kalemine elçilik ettiğim, iyi yürekli zavallı dev, yardımcının yardımcısı, hoşça kalın. Siz o, yanakları al al eden Endülüs şaraplarının bile çarpacağı, dünyanın hiçbir şarabının yüzünü kanlandıramayacağı, biçare, beti benzi solmuş soydansınız. Ama yine de insanlar sizinle oturup kendini zavallı birer dev gibi hissetmekten, şen şakrak gözyaşlarına boğulmaktan, o ıslak gözlerle ve kadehler boşalmışken, nahoş bir üzüntü diye anamayacağımız bir ruh hâliyle size şunu demekten keyif alırlar: Boş verin, yardımcıların yardımcıları! Dünyayı memnun etmek için ne kadar çok acı çekerseniz, kuru bir teşekkürden de o derece uzak kalırsınız! Keşke elimden gelse de Hampton Sarayı'nı ve Tuileries'i sizin için hazırlatsam! Ama gözyaşlarınızı içinize akıtın ve yüreğinizi kontra babafingo direğinin en tepesine asın; çünkü önden gitmiş arkadaşlarınız yedi kat cenneti sizin için hazırlıyor ve kaç zamandır pohpohlanmış Cebrail, Mikail ve İsrafil'i bile bu uğurda göçe zorluyorlar. Bu dünyada paramparça yüreklerinizi vuruşturmaktan başka şey yaptığınız yok; öte dünyada ise kırılmaz kadehlerinizi tokuşturacaksınız!]

***

“Ve Tanrı koskoca balinaları yarattı.”

Genesis – Yaratılış

“Leviathan, ardından ışıltılar bırakan bir yol yaratır; engin denizlere ak düşmüş sınırsınız.”

Eyüp Kitabı

“O an Rab, Yunus’u yutsun diye koca bir balık yarattı.”

Yunus Kitabı

“Gidin gemiler; orada sizinle oynasın diye yaratılmış Leviathan’ı göreceksiniz.”

Mezmurlar

“Günü geldiğinde Tanrı, o öfkeli, kocaman ve güçlü kılıcıyla, açığız iblis Leviathan’ı, yılankavi Leviathan’ı cezalandıracak ve o ejderhayı kendi denizinde katledecektir.”

İşaya Kitabı.

“Ve bu canavarın ağızındaki kaosa her ne kapılırsa kapılsın, hayvan olur, sandal olur ya da bir kaya, onun o koca boğazından akıp aşağı iner ve karnındaki dipsiz girdapta yitip gider.”

Plutaros meselleri – Holland çevirisi

“Hint Okyanusu en çok ve en büyük balıkların yuvasıdır: *Balaenae* diye anılan balinaların ve burgaçlarının kapladığı alan neredeyse bir buçuk iki hektarı bulur.”

Holland’ın Plinius çevirisi.

“Denizde taş çatlasın iki gün yol almışken şafak söküyordu ve bir dolu balina, türlü çeşit canavar denizin üstünde belirdi. Hele biri vardı ki böyle büyüğü görülmemiştir. (...) Bize yaklaştı, ağızını açtı, her yanından denizler kabardı ve önündeki suları köpüğe buladı.”

Gerçek Hikâyeler – Samsatlı Lukianos – Tokke çevirisi

“Bu ülkeyi ziyaret sebeplerinden biri de dişleri çok değerli olan denizaygırlarını yakalamak ve bazılarını krala sunmaktı. (...) Kimi kırk sekiz kimi elli yarda uzunluğundaki en iyi balinalar kendi ülkesinde yakalanırmış. İki günde bunların altmışını öldüren altı kişiden biri olduğunu söyledi.”

Other yahut Ochter’in, Kral Alfred tarafından MS 890’da kayda alınmış anlatısı.

“Ve ister hayvan ister deniz taşıtı olsun, canavarın o korkunç bedenine giren her şey ânında yenilip yutulsa da kömürücü kayası balığı o ağızda güvendedir ve orada uyur.”

Montaigne – Raimond Sebond savunması

"“Uçalım, kaçalım! Bu Musa'nın anlattığı sabır dolu Eyüp'ün hayatındaki Leviathan değilse, iblis alsın canımı.”

Rabelais.

“Bu balinanın ciğerini iki at arabası anca aldı.”

Stowe yıllıkları

“Denizleri kaynatma kazanı gibi kabartan koca Leviathan.”

Lord Bacon'ın Mezmurlar Yorumu.

“Balinanın o dev hacminin oluşumuna dair kesin bilgi edine-medik. Müthiş yağ bağlıyorlar ve tek bir balinadan olağanüstü miktarda yağ elde edilebiliyor.”

Aynı eserde Yaşamın ve Ölümün Tarihi

“Dünyada dahili yara berelere iyi gelecek, hazine değerindeki şey ispermeçettir.*”

Kral Henry

“Tıpkı bir balina.”

Hamlet

“İyileşsin diye tuz basılsa o yaraya,
Yararı olmaz ama yine de
Onu yaralayanı okla deşse,
Umarsız acılara salanın göğsünü lime lime etse,
Yaralı balinanın ummanı aşip sahile vurması gibi.”

Periler Kraliçesi

“Koca bedenlerinin hareketleri, sakın okyanusu kaynatmaya ye-ten balinalar gibi yoğun.”

Sir William Davenant. Gondibert'in önsözü

* Bir balina türü. –yn

“Âlim Hofmannus otuz yıllık emeğinde açıkça *Nescio quid sit** demişken, ispermeçetin ne olduğuna dair insanların kuşku duyması fevkalade yerindedir.”

Sir T. Browne’un İspemeçet Hakkında kitabından

“Spencer’in Talus’u misali demir gürzüyle
Hantal kuyruğu yıkımla tehdit ediyor
Her iki yanında kargılarını kuşanmış,
Ve sırtında koruyu andıran mızrakları beliriyor.”

Walter’ın Yaz Adaları Muharebesi.

“Toplum veya devlet (Latince *Civitas*) diye anılan, fakat yapay insandan başka şey olmayan Leviathan’ın yaratılışı sanattır.”

Hobbes’un Leviathan eserinin açılış cümlesi.

“Aptal Mansoul bunları, sanki balinanın ağzındaki çaça gibi çiğ-nemeden tutuyordu.”

Kutsal Savaş

“Tanrı’nın eserleri arasında en büyüğü, o deniz yarattığı Leviathan, okyanus akıntılarında yüzer.”

Yitirilen Cennet

“İşte Leviathan,
Canlıların en büyüğü, derinlerde
Yarımada gibi uyuyan ya da yüzen,
Harekete geçmiş bir kara parçasını andırır ve solungaçlarının
çektığı denizi,
Gövdesi geri püskürtür.”

Yitirilen Cennet.

“Denizin sularında yüzen ve içlerinde, yüzen yağ denizleri barındıran muazzam balinalar.”

Fuller’in Dünyevi ve Kutsal Devlet Eseri

* (Lat.) Ne olduğunu bilmiyorum. -çn

“Bir çıkıntının yakınına yatıp,
Koca Leviathan’lar yemlerini bekler,
Ve yanlışlıkla o kocaman ağıza doğru yüzen yavru balıklar,
Hiç kaçarı yok oracıkta yutulurlar.”

Dryden – Annus Mirabilis

“Balina geminin kış tarafında sürüklenirken başını keser ve fili-
kaya yedekleyip kıyıya doğru yüzdürürler, ama suyun sığılığı üç-
dört metrede düşünce karaya oturur.”

Thomas Edge’in Spitzbergen’e On Yolculuğu, Purchass

“Yolları üstünde, okyanusta avlanan ve yaratılışlarının sırtlarına
yerleştirdiği deliklerinden sular püskürten birçok balina gördüler.”

Sir T. Herbert – Asya ve Afrika Yolculukları, Harris Coll

“Burada koca balina sürüleri görünce, gemilerini üstlerine sür-
memek için büyük dikkatle ilerlemek zorunda kaldılar.”

Schouten – Dünya’nın çevresinde altıncı tur

“*Balina Karnında Yunus* adındaki gemiyle, kuzeydoğulu
rüzgârları sırtımıza alıp Elbe’den yelken bastık. (...) Kimileri
balina ağzını açamaz der, ama bu uydurmadır. (...) Çoğu za-
man bir balina görmek uğruna direklere tırmanırılar çünkü ilk
gören bu zahmete karşılık bir duka altınını kapar. (...) Bana,
Hitland yakınlarında avlanmış ve karnı tıka basa ringa dolu
bir balinadan bahsettiler. (...) Zıpkıncılarımızdan biri bana, bir
keresinde Spitzbergen’de bembeyaz bir balina yakalandığını
söylemişti.”

Grönland’a Yolculuk, 1671 Harris Coll

“Bu sahile (Fife) birkaç balina gelmiştir. 1652 yılında, iskeleti
yirmi dört metre çeken, (bana söylendiğine göre) bol miktarda
yağ çıkan, beş yüz adet balen sağlanmış bir balina gelmiş. Ağzı
Pitfirren bahçesinde halen kapı görevi görür.”

Sibbald – Fife ve Kinross

“Bu ispermeçeti gözüme kestirip öldürmeyi kabul ettim çünkü saldırganlığı ve kıvraklığı hesaba katıldığında, böylesinin bir insan tarafından öldürüldüğünü duymuşluğum yoktu.”

Richard Stafford – Bermuda’dan Mektuplar, Felsefi Çeviriler 1668

“Denizde balinalar
Tanrı buyruğu dinler.”

N.E. Primer

“Ayrıca bolca büyük balina gördük, diyebilirim ki Güneyli denizlerde, bizim Kuzey’e kıyasla bire yüz miktardalar.”

Kaptan Cowley – Dünya Etrafında Yolculuk, 1729

“Balinaların soluğuna çoğunca, beyne zarar verecek denli dayanılmaz bir koku eşlik eder.”

Ulloa – Güney Amerika

“O özel görevi, iç eteklikleri,
Emanet ettiğimiz elli seçkin peri.
Bildiğim kadarıyla başarısız olur yedi kademeli çit,
Balen ve çemberlerle desteklenmesine rağmen.”

Bukleye Tecavüz

“Kara hayvanlarının cüsselerini, derin denizlerde yaşayanlarla kıyaslarsak, küçümsenebilirler. Balina, kuşkusuz, en büyük yaratıktır.”

Goldsmith – Doğa Tarihi

“Küçük balıklar için masal yazsanız, onları koca balinalar gibi konuştururdunuz.”

Goldsmith’ten Johnson’a

“Öğleden sonra kaya olduğunu sandığımız bir şey gördük, oysa Aşyalıların canına kıydığı, sonra kıyıya sürüklediği ölü bir balınaymış. Görünen o ki onları görmeyelim diye balinanın ardına sinmişlerdi.”

Cook – Seyahatler

“Daha büyük balinalara saldırmaya daha az yeltenirler. Kimilerine öyle korku salmışlardır ki denize açıldıklarında adlarını anlamaz, onları ürkütmek ve tekneye yanaştırmamak için teknelelerinde dışkı, kireç, ardiç ve buna benzer nesnelere taşırlar.”

Uno von Troil’in, Bank ve Solander’in 1772’deki İzlanda yolculukları’na dair mektupları

“Nantuckoluların bulduğu ispermeçet, atik, saldırgan bir hayvandır ve peşine düşecek balıkçıların çok becerikli ve gözü kara olmaları gerekir.”

Thomas Jefferson’un 1788’de Fransız bakana yazdığı Balina Hatıratı

“Deyin bakalım, efendim, dünyada bunun eşi benzeri ne vardır?”
Edmund Burke’ün, Nantucket Balina Balıkçılığı hakkındaki meclis konuşması

“İspanya... Avrupa kıyılarına vurmuş dev bir balina.”

Edmund Burke (bir yerlerde)

“Kralın olağan gelirinin onda birinin, denizleri korsanlardan ve hırsızlardan korumak üzere ayrıldığı ve balina ile mersinbalıklarından oluşan soylu balıkların hakkı olduğu söylenegeldir. Ve bunlar şayet sahile vurur veya kıyıya yakın yakalanırsa, kralın mülkiyetindedir.”

Blackstone

“Mürettebat birazdan ölüm alayına katılır:

Rodmond başının üstünden tam isabetle askıya alır
Kancalı kargıya ve her burgusuna ayrı özen gösterir.”

Falconer – Gemi Enkazı

“Parlıyor çatılar, çan kuleleri, kubbeler,
Kendi kendine uçuşan havai fişekler,
O an ateşlerini assınlar diye
Gök kubbeye.
Öylece kıyaslanır ateş ile su,
Okyanus da yükseklerle erer,

Bir balinanın püskürttüğü havayla,
Coşkun neşeyi gün yüzüne çıkarmaya.”

Cowper – Kraliçenin Londra ziyareti

“Bir vuruşta kalbinden on-on beş galon kan, olağanüstü basınçla
fişkirir.”

John Hunter’ın, bir balinanın parçalanmasına dair anıları
(*Küçük boyutta olanlardan*)

“Balinanın şahdamarı Londra Köprüsü’ndeki ana su borusundan
daha geniştir ve o borudan akan suyun ivmesi ve yoğunluğu, bali-
nanın kalbine doğru akan kanınkinden daha düşüktür.”

Paley – Teoloji

“Balina, arka ayakları olmayan bir memelidir.”

Baron Cuvier

“Kırk derece güney enlemde ispermeçete denk geldik, ama deni-
zin onlarla kaplandığı mayıs başına kadar hiçbirini avlamadık.”

Colnett – İspemeçet Balıkçılığını Geliştirme Amaçlı Yolculuk

“Altımdaki özgür derinlikte yüzen,
Oynaşan dalan birbirini izleyen ve savaşan
Her renk tür ve şekilden balıklar;
Herhangi bir dilin resmedemeyeceği ve denizcinin
Görmediği; korkunç Leviathan’ın her dalgada
Böcek gibi gördüğü insanlar:
Resiflerde yüzen adalar gibi bir araya toplanmış,
Yoğun bir içgüdüyle yönlendirilirler,
O yolu izi olmayan bölgeden, her ne kadar her yanda
Açgözlü düşmanlar tarafından saldırı alsalar da
Balinalar, köpekbalıkları ve canavarlar, ağızları keskin
Kılıç gibi, boynuz gibi, kanca gibi dişlerle donanmış.”

Montgomery – Tufandan Önce Dünya

“Io! Paean! Hadi! Şarkını söyle,
Yüzgeçli halkın kralına.
Uçsuz bucaksız Atlantik’te,
Daha güçlü balina yoktur;
Ondan daha irisi de yok,
Kutuplarda debelenen.”

Charles Lamb – Balinanın Zaferi

“1690 yılında birileri yüksek bir tepeden, birbirleriyle oynayan, sular püskürtten balinaları gözlemlerken içlerinden biri, *işte*, demiş denizi gösterip, *çocuklarımızın torunlarının ekmeklerini kazanacağı yemyeşil bir otlak.*”

Obed Macy – Nantucket Tarihi

“Susan ve kendim için bir kulübe yaptım ve önüne, bir balinanın iskeletinden de gotik kemerleri andıran bir geçit kondurdum.”

Hawthorne – İki Kez Anlatılmış Öyküler

“Pasifik Okyanusu’nda, en az kırk yıl önce bir balina tarafından öldürülen ilk aşkı için diktireceği anıtı konuşmaya geldi.”

İki Kez Anlatılmış Öyküler

“Tom, ‘Hayır efendim, bu gerçek bir balina,’ diye yanıtladı. ‘Su püskürtürken gördüm, bir Hristiyan’ın görmek isteyeceği en güzelinden bir çift gökkuşuğu fırlattı. O arkadaş tam bir yağ fiçisi!’”

Cooper – Pilot

“Gazeteler getirildi ve *Berlin Gazette*’de balinalara dair makaleleri gördük.”

Eckermann – Goethe ile Sohbetler

“Tanrım! Bay Chase, sorun ne?” dedi. “Bir balinaya tosladık,” diye yanıtladım.

Pasifik Okyanusu’nda kocaman bir ispermeçet tarafından saldırılıp sonunda batığa dönüşen Essex of Nantucket enkazının hikâyesi – Geminin güverte zabiti Owen Chase, New York 1821

“Bir gece tayfadan biri çarmıkta oturuyordu,
Rüzgâr özgürlük türküsü çalıyordu;
Solgun ay ışığı bir parlak bir bulanıktı,
Ve balinanın girdabında fosforlu bir pırıltı,
Denizde oynaştıkça.”

Elizabeth Oakes Smith

“Bu tek bir balınayı avlamak için farklı teknelerden salınan hatların toplam uzunluğu 10.440 yarıdayı, yani neredeyse altı İngiliz milini buluyordu. Balina bazen o kocaman kuyruğunu kırbaç gibi havaya savurur ve çıkan ses, üç-dört mil mesafeden bile duyulur.”

Scoresby

“Şu son saldırılarla maruz kaldığı acılardan dolayı deliye dönen, kızgın ispermeçet debelenip duruyordu. Koca başını geriye atıp kocaman açtığı ağızıyla, etrafında ne var ne yok ısırıyordu, kafasıyla devirdiği sandallar önünde müthiş hızla sürükleniyor, bazıları hepten parçalanıyordu. Ticari açıdan bunca önemli ve ilginç bir hayvanın (ispermeçet) sergilediği davranışların gözlemlenmesinin böylesine ihmal edilişi, dahası, son yıllarda bolca ve çok uygun koşullarda davranışlarına tanık olma şansını yakalamış, işinin ehli gözlemcilerin ilgisini bunca az cezbetmiş olmaları, büyük şaşkınlık uyandıran bir konudur.”

Thomas Beale – İspermeçet Tarihi 1839

“Kaşalot (ispermeçet), bilindik balina türlerine (Grönland veya Çubuklu Güney Balinası) kıyasla sadece, bedeninin çıkıntılarındaki korkunç uzantılar sayesinde daha iyi silahlanmış olmakla kalmaz, bunun yanı sıra bu silahları saldırı amacıyla ve sanatkârane, sonuca yönelik ve sinsi bir beceriyle çok daha sık kullanır ki bu onu bilinen tüm balina türleri arasında en tehlikelisi kılar.”

Frederick Debell Bennett – Dünya Etrafında Balina Yolculuğu, 1840

13 Ekim. Ana direktten, “İşte su püskürtüyor,” diye bağırdılar. Kaptan, “Nerede,” diye sordu.

“Rüzgâraltının üç kademe aşağısı, efendim.”

“Dümenini doğrult. Tam üstüne!”

“Anlaşıldı, efendim.”

“Ana direk! O balınayı halen görüyor musun?”

“Evet, efendim! İşpermeçet sürüsü! İşte püskürtüyor! İşte zıpladı!”

“Her seferinde! Her seferinde bağır!”

“Tamam efendim! İşte su püskürttü yine! İşte – işte – püskür – püss – pofff!”

“Ne mesafede?”

“İki buçuk mil.”

“Yıldırımın çarpası! Demek o kadar yakın! Herkes güverteye!”

J. Ross Browne – Balina Avı Yolculuğunun Gravürleri 1846

“Şimdi anlatacağımız korkunç olayların gerçekleştiği balina gemisi *Globe*, Nantucket Adası’na kayıtlıydı.”

Globe İsyanı’nın Anlatısı – İsyandan sağ kurtulan Lay ve Hussey, 1828

“Yaraladığı balina tarafından takip edilince, hamleyi elindeki mızrakla bir zaman savuşturdu, ama öfkeli dev boylamasına sandala bindirdi. Kendisi ve yoldaşları saldırının kaçınılmaz olduğunu görünce, canlarını ancak kendilerini suya atarak kurtarabildiler.”

Tyerman ve Bennet’in Misyon Günlüğü

“Nantucket tek başına,” dedi Bay Webster, “milli çıkarlarda son derece önemli ve özel bir yer kaplıyor. Burada denizde yaşayan, her yıl milli gelire, zorlu ve korunması gereken bir sanayi eliyle ciddi katkıda bulunan, sekiz-dokuz bin insan var.”

Daniel Webster’in Amerikan Senatosu’ndaki, Nantucket Mendirek İnşası başlıklı konuşmasından alıntı, 1828

“Balina tam üstüne düştü ve muhtemelen onu ânında öldürdü.”

Amiral Preble’in eve dönüş yolculuğunda bir araya getirilmiş, Balina Avcıları veya Balinanın Biyografisi’nden alıntı – Muhterem Rahip Henry T. Cheever

“Çıt çıkaran olursa,’ diye yanıtladı Samuel, ‘cehennem dibine gönderirim.”

*Samuel Comstock’un (isyancı) hayatı – kardeşi William Comstock.
Balina gemisi Globe’da yaşananların bir başka versiyonu.*

“Hollandalıların ve İngilizlerin, Hindistan’a yeni geçitleri mümkün kılacak, keşif amaçlı yolculukları, ana amacına ulaşamamış olsa da yeni balina yuvalarını açığa çıkarmıştır.”

Mc Culloch Ticaret Sözlüğü

“Bu şeyler karşılıklıdır; top seker ki tekrar ileri fırlayabilirsin, balinacılar o balina yuvalarını açığa çıkarmakla, sanki doğrudan olmasa da o mistik kuzeybatı geçidi için ipucu elde etmiş gibiler.”

Yayımlanmamış bir metinden

“Okyanusta bir balina gemisine denk gelip onun kendine özgü görüntüsüyle sarsılmamak imkânsızdır. Camadan* vurulmuş yelkenleri, direk tepesinde etraflarındaki sonsuzluğu gözleyen gözçüleriyle, sıradan yolculuğa çıkmış diğerlerinden tamamen farklı bir hava yaratırlar.”

Akıntılar ve Balinalar – Amerika Ex. Ex.

“Yayalar, Londra yakınlarında veya başka yerlerde, kemer veya giriş kapısı oluşturmak üzere ya da çardak girişi niyetiyle, toprağın üstüne yerleştirilmiş kocaman eğimli kemikler gördüklerini hatırlayacaktır ve belki de bunların balina kaburgası olduğu onlara söylenmiştir.”

Kuzey Buz Denizi Balina Yolcusunun Anlatıları.

“Beyazlar gemilerinin, tayfayı çepeçevre kuşatmış yerliler tarafından kanlı şekilde ele geçirildiğini, filikalarıyla balina süreğinden döndüklerinde anca fark ettiler.”

*Balina gemisi Hobomock’un kaybedilip
geri alınışına dair gazete haberi.*

* Bir gemici düğümü. –yn

“Balina gemilerinin mürettebatının (Amerikalı) pek azının, yola çıktıkları gemiyle dönebildikleri genelde iyi bilinen bir gerçektir.”
Balina teknesi tayfası

“Aniden sudan olağanüstü bir kütle fırladı ve diklemesine havaya kalktı. Balınaydı.”

Miriam Coffin veya Balina Avcısı

“Balina emniyete alınması için zıpkınlanır. Ama bir düşünsenize, güçlü, hergele bir tayı, kuyruğunun dibine bağlanmış bir yularla nasıl zapt edebilirsiniz.”

Kaburga ve Kapelalarda Balınacılık'tan bir bölüm

“Bir keresinde bu canavarlardan (balina) muhtemelen dişi ve erkek iki tanesini gördüm, biri diğerrinin ardında, sahile bir taş atımı mesafeden daha yakında usulca yüzüyorlardı.” (Terra Del Fuego) “Üzerine kayın dallarının uzandığı sahil.”

Darwin – Doğabilimcinin Yolculuğu

“Başını çevirdiğinde kocaman bir ispermeçetin, teknenin baş tarafına doğru açılmış, bir hamlede tekneyi paramparça edecek, tehditkâr, koca ağzıyla karşılaşan güverte zabiti, ‘Kıç tarafa!’ Canını seven kıç tarafa!’ diye bağırıldı.”

Balina Avcısı Wharton

“Evlatlarım, coşun, yüreğiniz korku nedir bilmesin,
Cesur zıpkıncılar balınayı avlarken.”

Nantucket şarkısı

“Ah nadir, eski balina, fırtınalar ve boranın arasında
Okyanustur evi
Dosdoğru bir dev,
Uçsuz bucaksız denizin kralı.”

Balina şarkısı

MOBY DICK

1

ELİ KULAĞINDA

Bana Ishmael deyin. Birkaç yıl önce –tam da kaç yıl olduğunu boş verin– kesem tamtakırken ve karada da ilgimi çeken bir şey kalmadığından, biraz denizlere açılıyım da dünyanın ıslak yüzünü bir göreyim dedim. Bu, şişmiş dalağımı kendine getirip yüreğime kan pompalamak için bulduğum bir yöntemdi. Ne zaman dudaklarım asılsa ve ruhuma kasvetli bir kasım çökse, ne zaman kendimi istemsizce cenaze levazımatçılarının önünde bulup denk geldiğim her cenazenin ardına takılsam, özellikle de sokağa çıkıp önüme gelenin şapkasını sırasıyla uçurma isteği gelse, ardından güçlü bir ahlak duygusunun bundan beni alıkoyduğu ve içimden bir şeyin beni dürtüklediği anlarda, işte o vakit, kendimi denize vurmanın zamanı geldiğini anlarım. Bu benim için tabanca ve kurşunların yerini tutan şeydir. Cato felsefi bir gösterişle kendini kılıcının üstüne bırakır; bense sakince gemiye binerim. Bunda şaşılacak bir şey yok. Bilseler ki her erkek bir dereceye kadar, şu ya da bu zamanda, okyanusa karşı benimle aynı duyguları hissetmiştir.

İşte siz Manhattanlıların adayı andıran şehri, Hint adalarını mercan resiflerinin çevrelemesi misali rıhtımlarla çepeçevre sarılmış; ticaret rüzgârları ondan yana esiyor. İster sağdan ister soldan gidin, sokaklar sizi denize kavuşturur. Kentin en yoğun merkezi, birkaç saat önce karadan görmenize imkân olmayan dalgaların soylu mendireğini dövdüğü ve rüzgârların serinlettiği Battery'dir. Orada durup denizi izleyen kalabalığa bir bakın.

Düş gibi bir Şabat ikindisi kentte bir tur atın. Corlears Hook'tan Coenties Slip'e yürüyün ve oradan, Whitehall boyunca kuzeye vurun. Ne görüyorsunuz? Kentin her yanında, sessiz gözcüler gibi dikilip kalmış, gözünü okyanusa dikmiş binlerce ama binlerce fani. Kimi kazıklara yaslanmış, kimi iskele babalarına tünemiştir; kimileri Çin'den gelen gemilerin küpeştelere bakar, kimileri denizi daha iyi algılayacakmış gibi gözlerini armaya diker. Ama bunların hepsi aslında kara insanıdır ki mesai günleri bağdadi siva işlerine geri döner, tezgâhlara bağlanır, sıralara mıhlanır, masalara perçinlenirler. O zaman bu hâl ne? Yeşil kırlar yok mu olmuş? Burada ne işleri var?

Ama bakın! İşte başka kalabalıklar da geliyor ki doğrudan suya yönelip bodoslama dalacakmış gibiler. Tuhaf! Karanın bittiği yerden başkasına rızaları yok gibi, ambarların rüzgârdan korunaklı gölgeli köşeleri onlara yetmez. Hayır. Suya, içine düşmekten sakınacakları kadar yakın olmaları gerek. İşte oradalar, göz alabildiğine, öbek öbek. Hepsi iç bölgelerden, keçiyollarından, kuytu sokaklardan, kuzeyden, doğudan, güneyden ve batıdan geliyorlar. Ve sonunda hepsi burada birleşiyor. Söyleyin, hepsini kendine çeken, şu denizin üstündeki gemilerin pusulalarındaki mıknatıs mı?

Bir kez daha. Diyelim ki kırsalda, göllerle kaplı yüksek bir yerdesiniz. Dilediğiniz keçiyoluna vurun kendinizi, yüksek ihtimalle sizi bir vadiye ulaştırır ve bir derenin oluşturduğu küçük göletin yanına bırakır. Bu büyülü bir şeydir. Söz konusu en derin düşüncelere dalmış, en dalgın insan bile olsa, işte o kişiyi ayağa kaldırır, harekete geçirir ve kaçınılmaz şekilde, o civarda herhangi bir su varsa, onun yanına götürür. Büyük Amerikan Çölü'nde susamış* olursanız ve kervanınızda bir metafizik profesörü varsa, bu deneyi bir deneyin. Evet, herkesin bildiği gibi meditasyon ve su her daim birbirine eşlik eder.

İşte size bir sanatçı. Sizin için Saco Vadisi'ndeki romantik manzaranın en hülyalı, en sakin, en büyüleyici resmini çizmek istiyor. Kullandığı en temel öge nedir? İşte şurada, gövdelerindeki kovuklarda sanki birer keşiş, birer haç saklıyormuş gibi ağaçları, şurada uykuya dalmış çayırlar ve yine uyuklayan inekleri ve şuradaki kulübeden de uyuklu bir duman tütüyor. Uzaktaki ormana doğru uzanan dolambaçlı bir yol, dağların üst üste binmiş mavi yamaçlarına dek uzanıyor. Ama tablo her ne kadar böyle büyülü olsa ve titreyen çam ağacı iç çekişlerini çobanın başına yaprak gibi dökse de çobanın gözü önünden akan bir pınara odaklanmamışsa tüm bunlar boşunadır. Haziranda, dizinize kadar boy vermiş, kilometrelerce gün güzellerinin arasından gidip çayırlarda dolanın; gönlünüzün çekeceği nedir? Su ki orada tek damla su yoktur! Niagara'dan dökülen kum olsa, o binlerce mil yolu kat eder miydiniz? Eline birden iki avuç dolusu gümüş geçen Tennesseeli yoksul şair, çok ihtiyaç duyduğu paltoyu almakla Rockaway

* Kaynak metindeki, Türkçe karşılığı susamış olan "athirst" ifadesi, aynı zamanda sanatçiyi da çağrıştırmaktadır. -çn.

Sahili'ne yapacağı yayan yolculuk arasında kararsız kalmıştır. Neden ruhu da bedeni gibi dirençli ve sağlıklı her delikanlı, hayatının şu ya da bu döneminde denize açılmak için çılgınca heves duyar? Yolcu olarak ilk seyahatinizde geminizin artık karadan görünemediği bir noktaya ulaştığı söylendiğinde neden yüreğiniz titremiştir? Kadim Pers milleti neden denizi kutsal bilirdi? Yunanlar ona neden ayrı bir ilah biçti, hem de Zeus'un öz kardeşini? Elbette tüm bunlar anlamsız olamaz. Ve Narkissos'un hikâyesinin derinine inecek olursak, sudaki yansımasına kapılıp boğulmasındaki acıyı daha iyi kavrarız. Oysa tüm nehirlerde ve okyanuslarda kendimizi gördüğümüzde yansıyan aynıdır. İşte bu hayatın ele gelmez hayaletinin yansımasıdır ki her şeyin anahtarı ondadır.

Artık gözlerim nemlendiğinde ve ciğerlerime dair kuşularım her arttığında, denize gitme alışkanlığım olduğunu söylerken dahi bunun yolcu olarak denize açılmak diye algılanmasını istemem. Çünkü yolcu olmak için kesenizin olması gerekir ve kese dediğiniz, içinde metelik yoksa alt tarafı paçavradır. Dahası yolcuları deniz tutar, kavgacı hâle bürünürler, geceleri uyuyamaz, hiçbir şeyden keyif alamazlar ki bu nedenle hayır, asla yolcu olarak denize açılmam; kaldı ki kanıma deniz tuzu karışmış olsa da zabıt, kaptan ya da aşçı olarak da gitmem. Kendi hesabıma bana, tüm bunların zahmetinden de onurundan da bıkkınlık gelir. Elimden gelen ancak kendime dikkat etmektir, kaldı ki bir de üstüne gemilere, barkalara, iki direklilere, uskunalara dikkat edeyim. Aşçılığa gelince, ki itiraf etmeliyim, aşçılar zabıt sınıfından sayıldığından bu iş oldukça onurludur, yine de tavuk, hindi kızartmaktan asla hoşlanmamışımdır. Gerçi güzelce yağlanıp usulünce tuzlanmış ve kızartılmış-

şı önüme gelse, ondan, benden daha saygıyla bahsedecek kimse de yoktur ya. Kadim Mısırlıların kızarmış ibis ve kavrulmuş suaygırına hayranlığı nedeniyle, dev fırınları andıran piramitlerde bu hayvanların mumyalarını görürsünüz.

Yani, denize açılacak olsam sıradan bir tayfa, ana direğin hemen önünde, baş kasarada iskandil alan, kontra babafingoya asılmış bir denizci olarak giderim. Doğrusu onu bunu emredip dururlar ve beni mayıs ayında kırlardaki çekirgeler gibi oradan oraya zıplatırlar. Ve başlarda böyle şeyler çok tatsız gelir. Özellikle de karada gün görmüş bir aileden geliyorsanız, Van Rensselaer ya da Randolph ya da Hardicanute aile bireylerinden biriyseniz, onurunuz incinir. Hepsinden öte, katran kazanına elinizi sokmazdan önce kırlarda öğretmenlik etmiş ve en uzun boylu öğrencilerin bile gözünü korkutmuşsanız. Emin olun müdürlükten denizcilige geçiş serttir ve katlanabilmeniz için Seneca ya da Stoacılar gibi özünüzün sapasağlam olması gerekir. Ama bu bile zamanla pörsür.

İrikıyım bir kaptan, elime bir süpürge alıp güverteyi süpürmemi emretse ne çıkar ki? Bu hor görmeyi Yeni Ahit hesabıyla teraziye vursak, ne çeker? O irikıyımın emrini sırf o an saygıyla yerine getirdim diye Cebrail nazarında önemim azalır mı sanki? Kim kul köle değil ki? Söyleyin bana. Madem öyle, varsın ihtiyar kaptanlar da bana emirler versin, beni nasıl ezerlerse ezsinler, bunun dert olmadığını, hemen herkesin gerek fiziki açıdan gerekse metafizik boyutta, hemen hemen aynı şekilde muamele gördüğünü bilmenin tatminini yaşarım ki bu evrensel boyutta herkesin dövüldüğü gerçeğidir ve herkes birbirinin sırtını sıvazlamalı, olan bitene rıza göstermelidir.

Tekrar diyeyim, denize gideceksem tayfa sıfatıyla giderim çünkü o zaman katlandıklarım için bana iyi-kötü para öderler, oysa yolculara tek metelik ödediklerini duymuşluğum yok. Aksine yolcular üste para öder. Ve şu hayatta tüm fark, ödeme yapan ya da yapılan olmak arasındadır. Ödeme işlemi belki de cennet bahçelerinin iki hırsızının bizi sürüklediği en sevimsiz cezadır. Peki ya ödeme yapılmak, bunu neyle kıyaslayabilirsiniz ki? Eline para geçen birinin nezaketi, paranın tüm dünyevi kötülüklerin kökü olduğu ve paralı birinin asla cennete giremeyeceği inancı da göz önünde bulundurulunca, gerçekten fevkaladedir. Ah! Kendimizi cehennem azabına nasıl da keyifle teslim ederiz.

Bir de denize tayfa sıfatıyla giderim çünkü baş kasara güvertenin işi gücü ve tertemiz havası başka şeyle ölçülemez. Çünkü kara dünyasında olduğu gibi kafadan esen rüzgârlar, kıçtan esenlere kıyasla çok daha baskındır (demem o ki Pisagor kuralını bozmamanız şartıyla), dolayısıyla kışkırtıcı zabit takımının soluduğu çoğu zaman, baş kasaradaki tayfanın saldırdığı ikinci el havadır. Sanır ki ilk kendi solumuş ama kazın ayağı öyle değildir. Hemen hemen aynı mantıkla, halk çok zaman liderlere önderlik eder ki lider bu konuda küçük bir kuşkuyla bile kapılmaz. Ama denizi ticaret gemilerinin tayfası olarak defalarca solumuşken, şimdi kafamda, neden balina yolculuğuna çıktığımı cevabını tartmalıyım; gözü her daim üstümde olan ve beni gizlice izleyip muhtelif şekilde etkileyen, kaderin görünmez memuru, bu soruyu herkesten daha iyi yanıtlayabilir. Ve kuşkusuz, bu balina avına gitmem, takdir ilahinin büyük programının bir parçası olarak çok uzun zaman önce planlanmıştır. Daha yoğun performansların

arasına kısa bir ara nağme ve solo parça gibi girdi. Programın bu bölümünün şu şekilde sahneleneceğini sanıyorum: “Amerika Birleşik Devletleri Başkanlığı İçin Çok Çekişmeli Seçim.

ISHMAEL DİYE BİRİNİN BALINA AVI YOLCULUĞU. AFGANİSTAN’DA KANLI SAVAŞ.”

Kader dediğimiz bu sahne amirlerinin, başkalarına büyük trajedilerde büyük roller, kibar komedilerde kısa ve kolay pasajlar, farslarda eğlenceli parçalar sunmasına kıyasla, beni neden bu balina yolculuğu-seferinin paspal parçası yaptıklarını her ne kadar bilemesem, yani bunun tam sebebini söyleyemesem de, tüm koşulları zihnimde canlandırınca, bana muhtelif tebdili kıyafetle sunulan ve parçası olduğum bu işe hazırlayan, bunun yanı sıra, sanki bu benim özgür irademle gerçekleşmiş gibi bir hayale kapıtırıp ikna eden güdüleri ve süreci de iyi kötü görebildiğimi sanıyorum.

Bu güdülerin en önceliklisi, balinanın bizzat karşı konulamaz hayaliydi. Böylesine gösterişli ve gizemli bir canavar tüm merakımı kabartıyordu. Dahası adayı andıran gövdesini gezdirdiği uzak yaban denizler, balinanın sattığı, tarif edilemez, adı konmamış tehlikeler ve bunların yanı sıra Patagonya’ya dair binlerce mucizevi görüntü ve ses, arzumu gerçekleştirilmeme zemin hazırladı. Belki başkaları böyle şeylere kanmaz ama bana gelince, uzak şeylere duyduğum istek içimi kemirir durur. Yasak denizlere yelken açmayı ve barbar sahillere ayak basmayı severim. İyi şeylerin tadını çıkarmayı ihmal etmezken dehşet söz ko-

nusuysa hemen algılarım ve yine de ilişki kurabilirim –izin verilirse tabii– çünkü insanın bulunduğu yerdeki herkesle dostane ilişkiler kurması esastır.

Tüm bu sebeplerle, hoş geldin balina seferi, harikalar diyarının dev dalgalı kapıları açıldı ve beni amacıma sürükleyen yaban kibirler, ikişer ikişer ruhumun derinliklerine sirayet etti, balinanın sonsuz tören alayı ve tüm bunların ortasında, dağın doruğunu kaplamış kar gibi heybetli, sorguçlu bir hayalet.

2

HEYBE*

Eski heybeme bir ya da iki gömlek tıkpı koltuğumun altına yerleştirdim ve öylece Horn Burnu ile Pasifik'e doğru ilk adımımı attım. Güzel kadim kent Manhattan'dan çıkar çıkmaz New Bedford'a ulaştım. Aralık ayında bir cumartesi gecesiydi. Nantucket'a giden posta gemisinin çoktan yola çıktığını ve bir dahaki pazartesiye kadar oraya gitmenin başka yolu olmadığını öğrenince büyük hayal kırıklığı yaşadım.

Balina avcılığının acı ve ezalarına soyunan çoğu genç adayın, yolculuklarına atılmak için yine bu New Bedford'da takıldığı, benim de niyetimin bu olduğu akla gelebilir ama aslında hiç böyle düşünmüyordum. Çünkü ancak ve ancak bir Nantucket gemisiyle açılmaya karar vermişim çünkü o ünlü kadim adaya dair içimi müthiş kıpırdatan, güzel ve coşkulu bir şey vardı. Ayrıca her ne kadar New Bedford yakın zamanlarda balınacılık konusunda tekelleşse ve zavallı

* Kaynak metinde kullanılan "*carpet bag*" ifadesi, soyguncu vb. anlamında kullanılan *carpet bagger* sözcüğünü de çağrıştırmaktadır. -çn

Nantucket bu konuda artık onun çok gerisinde kalsa da bu işi ilk başlatmanın şanı ve büyüklüğü Nantucket'taydı ve Kartaca için liman kenti Tire-Sur ne ise işte oydu; Amerika'nın ilk ölü balinasının sürüklendiği yer. Yerli balinacıların, Kızılderililerin, Leviathan'ın izini sürmek üzere kanolarıyla yola çıktıkları ilk yer de Nantucket değil miydi? Ve rivayete göre yeterince yakında olduklarında cıvadradan* balinalara fırlatılmak üzere mızrak elde beklenen ve bu amaçla kısmen kesme taşlarla yüklü, o ilk maceraperest şalopanın yola koyulduğu yer de Nantucket değil miydi?

Şimdi önem arz eden meselemiz, varmak istediğim liman olan Nantucket'ta gemiye bineceğim vakte kadar geçireceğim bir gece, bir gün ve bir gece daha olduğuna göre nerede yiyip nerede kalacağım sorusuydu. Çok netameli, hayır, insanın iliğini donduran, nahoş, çok karanlık ve iç karartıcı bir geceydi. Orada tanıdığım kimse yoktu. Parmaklarımı funda çapa yapıp cebime daldırdığımda ancak birkaç gümüşlük çıkarabildim ki öylece sırtımda heybemle bir sokağın ortasında üzgün dikilmişken, kendi kendime, Ishmael, nereye gidersen git, dedim, bir yandan da Kuzey'deki kasvetle Güney'deki karanlığı kıyasladım, nereye gidersen git, akıllı ol canım Ishmael ve fiyat sor ve çok da beklentiye girme.

Dura kalka sokakları adımladım ve "Çapraz Zıpkınlar" tabelasını geçtim, zira çok pahalı ve fazla şen şakrak görünüyordu. Az ötesindeki "Kılıçbalığı Hanı'nın" parlak kırmızı camlarından sızan alevli ışıklar, diğer asfalt kaldırımlardaki yirmi-otuz santimlik kalın buz tabakasının aksine, binanın önündeki karı-buzu bile eritmiş gibiydi ki

* Yelkenli gemilerde geminin pruvasından ileriye doğru eğimli olarak uzanan direk. -y77

böyle sert bir zeminde yürümek benim için çok yorucuydu zira tepe tepe kullanıldığı için botlarımın tabanı perişan hâldeydi. Bir an duraklayıp o küçücük alandaki ışıltıyı seyredip, içeride çınlayan kadehlere kulak kabartarak yine, çok pahalı ve fazla şen şakrak, diye düşündüm. Ama sonunda, yürü Ishmael yürü, dedim; duymuyor musun? Kapının önünden çekil, yamalı botların yolu kapatıyor. Öylece yürüdüm gittim. Şimdi artık içgüdüyle beni suya doğru çeken sokaklara vurdum kendimi çünkü en neşeli olmasa da en ucuz hanlar, kuşkusuz oradaydı.

Ah hazin sokaklar! Her iki yanında evden ziyade kap-kara yekpare bloklar ve tek tük cılız, mezarlıklarda yakılanları andıran mum ışıkları. Gecenin bu saati, haftanın son günü, kent in bu bölgesi âdeta büsbütün ıssızdı. Ama sonunda, alçak ve geniş bir binanın davetkâr biçimde açık kapısından süzülen, dumanlı loş ışığa denk geldim. Bakımsız görünüyordu, sanki umuma açık gibiydi; öylece içeri adım attığımda, ilk iş kapı ağzındaki küllüğe basıp sendeledim. Uçuşan zerreciklerle nefessiz kalmışken, hah, diye geçirdim içimden, işte bunlar da yıkılan şehir Gomora'nın külleri mi? Madem onların tabelasında “Çapraz Zıpkınlar” ve “Kılıçbalığı” yazıyor o hâlde bu da “Tuzak” tabelası olsa gerek. Ne var ki kendimi toparladım ve içeriden gelen alçak sesi duymamla ilerleyip içeri açılan ikinci kapıyı ittirdim.

Kenan diyarının cehennemi Tophet'ta oturan büyük Kara Meclis gibiydi. Yüz kara yüz, gözlerini dikmek için sıralarında döndüler ve az ötede bir siyah Kıyamet Meleği kürsüdeki kitabı yumrukluyordu. Bu bir zenci kilisesiydi ve vaaz, zifiri karanlıklar üstüneydi; ağlayanlar, inleyenler, dişlerini sıkımlar hep oradaydı. Hah, Ishmael, diye mır-

rıldandım, gerisingeri çıkarken, “Tuzak!” tabelası meğer acıklı bir eğlenceye işaretmiş.

Az daha ilerleyince, sonunda, limandan çok uzak olmayan bir yerde, dışarı asılmış loş bir ışığa denk geldim. Havada üzgün, cızırtılı bir ses duydum ve kafamı kaldırıp baktığımda kapının üstünde sallanıp duran, beyaz boya üzerine spreyle püskürtülmüş, “Püskürten Han – Peter Coffin” yazısını fark ettim.

Coffin? Püskürten? İki sözcüğün ilişkisini düşününce, pek uğursuz olmuş, diye geçti aklımdan. Ama bu isme Nantucket’ta çok denk gelindiğini söylerler ve şu Peter de oradan göçmüş olsa gerek. Işığın loş görüntüsü, mekânın o anki sessizliği ve küçük ahşap evin köhne hâli, sanki buraya yanıp kül olmuş bir bölgeden tutup taşınmış izlenimi veriyordu ve sallanan tabelanın yoksulluk çağrıştıran gıcirtısıyla buranın tam da en âlâsından nohut kahvesi bulabileceğiniz ucuz pansiyonlardan biri olduğuna kanaat getirdim.

Kalkık yan duvarıyla, üzüntüyle bir tarafa eğilmiş gibi duran tuhaf bir yerd. Keskin, rüzgâr alan bir köşedeydi. O heyheylî rüzgâr Poyraz’ın, zavallı Pavlus’un teknesine estirdiğinden de beter uluyordu. Poyraz yine de kapalı mekâna çekilmiş, ayaklarını yorganın altına sokmadan önce ocakta ısıtan biri için hoş bir esinti sayılır. Yazdıklarının son nüshası bende olan yaşlı yazarlardan biri, “Poyraz nam rüzgârı yargımlarken,” der, “ona tüm hengâmenin dışarıda koptuğu bir camın ardından mı baktığınız yoksa soğuşun her yanınızı kuşattığı, tek perdahın Ölüm adlı kimse olduğu, çerçevesiz bir camdan mı baktığınız olağanüstü fark yaratan bir unsurdur.” Bu bölüm aklıma gelince, tastamam doğru, diye düşündüm, ihtiyar kalem erbabımız

* İngilizcede aynı zamanda “tabut” anlamına gelir. –çn

tam üstüne basmış. Evet, bu gözler birer pencere ve bedenin de ev. Ne yazık ki yarıkları ve çatlakları var ve şurasına burasına azıcık bez tıkasak iyi olur. Ama çekidüzen vermek için artık çok geç. Evrenin inşası tamamlanmış, kilit taşı konmuş ve yongalar bir milyon yıl önce arabaya yüklenip götürülmüş. Yastık niyetine başını yasladığı kaldırım taşında, dişleri takırdadıkça üstündeki paçavralar da titreyen zavallı Lazarus, iki kulağını bezle tıkayıp, dişlerinin arasına bir mısır koçanı yerleştirebilir ama yine de Poyraz'dan kaçamaz. Üstünde kızıl ipekten robdöşambriyle (ki sonradan daha kırmızılarını da giyindi) Poyraz! der Dimes. Peh! Ne hoş, soğuk bir gece, Orion nasıl da ışıltıyor. Varsın Doğu'nun yaz diyarlarına dair muhabbetlerini sürdürsünler, bana kendi kömürlerimle kendime has yaz yaratma ayrıcalığı tanıyın.

İyi ama Lazarus ne düşünüyor? Morarmış asil ellerini Kuzey Işıkları'na tutup ısıtabilir mi? Lazarus burada olmak yerine Sumatra'yı yeğlemez miydi? Bunun yerine ekvatorun üstüne boydan boya uzanmayı istemez miydi, ey tanrılar! Sırf şu ayazdan korunmak uğruna cehennem çukurlarının en dibine gitmez miydi?

Şimdi Lazarus'un, Dives'in kapısındaki kaldırım da uzanmış yatması, bir buzdağının gidip Maluku Adaları'ndan birine yaslamasından daha harika bir şeydir. Öte yanda Dives de buz gibi iç çekişlerden müteşekkil bir sarayda çar misali yaşıyor ve bir hayır kurumunun başı sıfatıyla sadece yetimlerin ılık gözyaşlarını içiyor.

Artık daha fazla zırıldamayalım, balina avlamaya gidiyoruz ve oralarda çok daha fazlasını göreceğiz. Buzları donmuş ayaklarımızdan sıyralım da şu "Püskürten" ne mene bir yermiş görelim bakalım.